

**Figuerola de Santes Creus
als inicis del segle XVIII segons
les fonts fiscals**

Jaume Teixidó i Montalà

Figuerola de Santes Creus als inicis del segle XVIII segons les fonts fiscals

Jaume Teixidó i Montalà

C. Torres Jordi 18, esc. A, 5è 2a
43005 Tarragona

Paraules clau: Figuerola de Santes Creus, història agrària, demografia, cadastre, toponímia, segle XVIII.

Resum

Treball sobre l'economia agrària del petit terme de Figuerola de Santes Creus, a la Baixa Segarra —com era anomenada a l'època moderna—, avui Figueroleta. La base documental és de naturalesa fiscal, el cadastre, introduït per l'administració borbònica al Principat de Catalunya després de la derrota en la guerra de Successió. El període analitzat abraça des del 1716 fins al 1740. S'estudia tant l'agricultura (conreus i propietat) com la ramaderia, a més de la població.

Trabajo que comenta la economía agraria del pequeño término de Figuerola de Santes Creus, en la Baja Segarra —como era conocida en la época moderna—, hoy Figueroleta. La base documental es de naturaleza fiscal, el catastro, introducido por la administración borbónica en el Principado de Cataluña después de la derrota en la guerra de Sucesión. El periodo analizado abarca desde 1716 hasta el 1740. Se estudia tanto la agricultura (cultivos y propiedad) como la ganadería, y también la población.

Aquest treball té com a base la documentació conservada d'aquest petit terme municipal a l'Arxiu Històric de Lleida (AHL).¹ Els documents es troben dins del fons del Reial Cadastre, sota el nom genèric de Figuerola. En aquest expedient hom hi pot trobar documents referents a diverses "Figueroles": Figuerola de Santes Creus, tal i com apareix esmentada a la documentació, o Figueroleta, Figuerola d'Orcau i Figuerola del Camp.

La documentació que s'ha conservat de Figuerola de Santes Creus abraça els anys 1716 i 1740 i disposa de la suficient informació per tal de donar una panoràmica prou important del terme, dels seus habitants i de la seva economia.

La documentació que s'ha servat del terme és la següent: un llibre de recanació cadastral de l'any 1716, respostes del qüestionari del 1716, un quadern dels censos i censals dels habitants sense datar, però segurament del 1716, dos cadastres

¹ Arxiu Històric de Lleida, Fons Cadastre, Figuerola.

a la menuda dels anys 1724 i 1740, i diverses relacions de bestiar i habitants del 1717 fins el 1722.

Tota la documentació té un punt en comú que és la introducció del Reial Cadastre al Principat de Catalunya a causa de la desfeta de la guerra de Successió. A partir d'aquest fet les poblacions de Catalunya quedaren a mercè dels dissenys de l'invasor, que introduí una nova figura tributària que fou el Reial Cadastre.

Figuerola de Santes Creus o Figueroleta² tenia com a senyor jurisdiccional el monestir de Santes Creus, d'on li provenia la denominació. La seva església era sufragània de la parròquia de Santa Coloma de Queralt i al front s'hi trobava un rector que pertanyia a la comunitat de preveres de Santa Coloma de Queralt,³ bisbat de Vic. El petit terme formava part de la vegueria de Cervera. El carlà del lloc era, el 1716, Magí Ninot⁴ de Santa Coloma de Queralt. L'any 1724, en el cadastre a la menuda, s'indica que el receptor de la carlania, no esmenta el nom, l'havia comprada a Isabel Ninot i Padelles, resident a Sant Gallart.

El delme estava dividit en quatre parts: dues per al monestir de Santes Creus, una per a la comunitat de Santa Coloma i l'altra per al carlà.

El terme afrontava a llevant amb el terme de Sant Gallart, a migdia amb els termes de Pontils i Guialmons, i a ponent i tramuntana amb el de Santa Coloma de Queralt. Segons les respostes donades al comissari Cristòfor Nuix i Comte, el terme era ben petit, només disposava de 275 jornals de terra a més d'una porca i mitja d'horta de regadiu.

Els habitants i els immobles

En la recanació de 1716 s'esmenten quatre cases: dues en bon estat i dues derruïdes. Aquestes darreres eren: el mas de la Forca, amb casa i corral, que pertanyia a Ramon Gassol de Guialmons, i una casa dins el poble, que pertanyia a Maria Prunera de Sant Gallart. Les dues cases habitades pertanyien a Macià Corbella i Joan Torner. En la recana són descrites de la manera següent:

La primera, de Macià Corbella, consistia amb "una sala cuina, tres aposentos, una botiga per posar grans, al primer sostre un solà, al segon sostre tres aposentos y una golfà, cup, cellé, establia, pastadó y entrada y forn y un corral

² Per una visió global de la Baixa Segarra a l'època moderna, vegeu Mercè GRAS CASANOVAS, "Territori i història a la Baixa Segarra a l'Época Moderna (segles XVI-XVIII)", *Recull* (Santa Coloma de Queralt), 3 (1995), p. 85-107.

³ Tots els documents, menys el de 1740, són signats per Jacint Roca, rector de Figuerola, que actuava a la vegada com a rector i escrivà.

⁴ Sobre els Ninot de Santa Coloma de Queralt vegeu: Miquel Àngel MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, "La projecció social dels Ninot". *Recull* (Santa Coloma de Queralt), 4 (1996), p. 89-97; i Manel GÜELL JUNKERT, "Un membre de la família Ninot a la cort del rei Felip", *Recull* (Santa Coloma de Queralt), 6 (1999), p. 83-90.

de bestia, pallisa y porxada”, la segona de Joan Torner, habitada per masovers, consistia en “la entrada, establlia, forn de couer pa, cup, cellé, a mitya escala un aposento, al primer sostre una sala cuyna ab tres aposentos, de sobre una golfa, un corral per tenir bestia”.

En les respostes de l'any 1716 en el terme només hi habitaven dues famílies: la de Maties o Macià Corbella i la de Pau Bas, masover de la propietat de Joan Torner. En total, dinou persones.

Les dues famílies es componien així: Macià Corbella (48 anys);⁵ Maria, la seva muller; Margarida Corbella, la seva mare; Francesc, fill (28 anys); Serafina, muller de Francesc; Isidre, fill (14 anys); Macià, fill (12 anys); Joan, fill; Pau, fill; i les filles Isabel, Teresa i Magina, i la petita Maria Rosa, filla de Francesc i Serafina. A més hi residia Peronella Piquer. En total, catorze persones. La família de Pau Bas estava composta per: Pau Bas (36 anys); la seva muller Coloma; Vicenç, fill (13 anys), i les filles Maria i Rosa. En total, cinc persones. El document especifica que de les dinou persones, deu són de comunió: tres homes casats, una vídua, tres dones casades, tres fadrins i una donzella; dos nois i sis noies que no arriben als dotze anys.

En un altre document, sense datar, però que ha de correspondre a l'any 1717, només s'hi troba ja una casa habitada, la de Macià Corbella. El document especifica que Pau Bas, masover de la casa de Joan Torner, ha anat a residir a Aguiló. El nombre d'habitants ha caigut fins a tretze i tots són membres de la família Corbella.

Aquesta estava composta per: Macià Corbella (54 anys), cap de casa; Maria, la seva muller (40 anys); Francesc, fill (29 anys); Serafina, la seva muller (20 anys); Margarida Corbella, mare de Macià (69 anys), i els fills de Macià i Maria: Isidre (15 anys), Macià (12 anys), Peronella (9 anys), Joan i Teresa (bessons, 6 anys) i Magina (4 anys). També la filla, Rosa, de Francesc i Serafina (1 any) i un pastor, Josep Mateu (40 anys), que tenia cura del ramat d'ovelles de Macià Corbella. Del total set persones eren de comunió i sis, dos nois i quatre noies, de menor edat.

A partir de 1718 les relacions d'habitants són més poc indicatives, ja que només s'anota, segurament, les ànimes de comunió. Aquest any només trobem esmentades tres persones: Macià Corbella, batlle, pagès (52 anys); Maria, sa muller, i Macià, fill (14 anys). Sota l'epígraf de “desestats” hi trobem a dues persones: Joan Torner, resident a Sitges, i Josep Corbella, llicenciat, que viu a Riudoms.

L'any 1721 apareixen dues cases habitades. La primera de Macià Corbella, pagès (57 anys), i els seus fills, Francesc, pagès, casat (34 anys), i Macià, fadrí (18 anys); la segona és la del masover Joan Morató, casat (36 anys), que és esmentat com a “pobre miserable”. El document també esmenta a Isidre Corbella, fadrí (22 anys), que resideix fora i que l'esmenta com a navegant.

⁵ L'edat donada als diferents habitants és aproximada, en diferents relacions trobem edats contradictòries.

L'any següent apareixen citades les mateixes persones, però amb diferent edat: Macià Corbella (56 anys), Francesc Corbella (36 anys), Macià Corbella (21 anys) i Joan Morató, pagès (36 anys).

En el cadastre de 1724 hi trobem quatre declarants, dels quals només tres declaren posseir habitatge: Macià Corbella, Joan Morató, Francesc Corbella per la "caseta que està". El quart, Pau Morató, només contribueix pel personal. Joan Morató paga per residir en la casa que viu, no per ser-ne el propietari.

L'any 1740 el nombre de declarants són dos, que resideixen al terme: Josep Parellada, masover de casa Corbella, i el masover de casa Torner. S'indica també una casa derruïda de Joan Prunera que no devia ser habitada, encara que declara el personal d'un bover, Macià Corbella, fill de l'homònim Macià Corbella.

El bestiar

Les dades sobre el bestiar existent al terme abracen des de l'any 1716 fins al 1740 i la informació que aporten els documents és desigual. La major part citen els animals de tir que els habitants tenien per conrear les terres o per ajudar a les seves tasques.

La primera referència ens la dóna la resposta de l'any 1716. Per aquesta sabem que en el terme hi havia tres vaques i un vedell, un ase, dos porcells per abastir les dues cases habitades, divuit cabres i divuit cabrits, a més de vuit arnes d'abelles.

Un altre document sense datar, però que suposem del mateix any, la informació que dóna és molt més completa i ens aclareix els propietaris: Macià Corbella, el major propietari, declara tenir dues vaques per conrear la terra, però aquestes les té a guany de Josep Blavia de la Plaça de Santa Coloma de Queralt. El profit que en treu Josep Blavia és de nou quartans de blat cada any. També posseeix dos nodrissos destinats a satisfer les necessitats de la seva casa. Disposava d'un ramat de divuit cabres amb divuit cabrits, el qual també tenia a guany amb el reverend Josep Corbella, prior de Biure, un terç per a aquest i els restants per a Macià Corbella.

L'altre habitant del terme, Pau Bas, natural de la Goda, masover de l'heretat de Joan Torner, declara tenir un ruc per traginar llenya i aigua. A més, també disposava d'una vaca i un vedell per conrear la terra a guany amb Josep Blavia amb les mateixes condicions que Macià Corbella. També disposa de vuit arnes d'abelles que li proporcionen uns guanys anyals de setze sous.

L'any següent només es declaren els animals de tir. Macià Corbella dues vaques i un vedell de dos mesos, i un ruc "per anar al molí y portar llenya y altres coses per lo servei de la casa". Pau Bas havia marxat del terme.

Aquest any són declarades setanta ovelles amb els seus anyells que es troben al terme, durant només quatre mesos, per herbejar. Segurament les herbes del terme foren arrendades. El propietari de les ovelles és Joan Virgili del mas d'en Padró, terme de Cubelles.

Les següents declaracions corresponen als anys 1718, 1721 i 1722. En les tres Macià Corbella declara tenir dos bous per llaurar les terres i un ase per al seu servei. L'any 1721 i 1722 hi ha una altre declarant, Joan Morató, masover, que el primer any declara un ase per al servei i el segon aquest animal més un bou, ambdós per conrear les terres.

En el cadastre de 1724 els animals de tir declarats són dos matxos i dos ases. Macià Corbella posseïa un matxo i un ruc; Joan Morató un matxo i Francesc Corbella un ruc.

L'any 1740 trobem tres declarants residents al terme que disposen de cinc animals de tir per al conreu. Josep Parellada, masover de l'heretat dels Corbella, declara dos bous, el mateix fa el masover de l'heretat dels Torner i per la propietat de Joan Prunera, amb una casa derruïda, un ase. En aquesta propietat hi trobem el pagament del personal de Macià Corbella, bover.

Els conreus

La documentació consultada per confeccionar aquest apartat han estat tres documents: les respostes que aporta el qüestionari (1716), el llibre de recanació cadastral (1716) i un cadastre a la menuda (1740). L'altre cadastre a la menuda (1724) no ofereix xifres dels conreus, només els avalua econòmicament. Com veurem, les dues primeres fonts d'informació, del mateix any, donen xifres diferents pel que fa al total de jornals del terme i també a les xifres dels conreus.

El conreu predominant al terme de Figuerola era la sembradura, els altres conreus tenien una presència molt testimonial (vinya i safrà) a diferència d'altres termes de la Conca estricta⁶ on la vinya assolía uns percentatges importants. La diferència de conreus entre aquesta zona i la Baixa Segarra era molt notable. Tot i així el conreu predominant en algunes poblacions de la Conca estricta, Rocafort de Queralt i Vallclara, era la sembradura, igual que en altres poblacions properes.⁷

⁶ Josep M. PORTA I BALANYÀ, *La vila de Montblanc en el segon quart del segle XVIII*. Barcelona: 1986; Josep M. PORTA I BALANYÀ, "La població, la societat i la riquesa de Vilaverd en el segon quart del segle XVIII", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 2 (1980), p. 51-67; Josep M. PORTA I BALANYÀ, "L'agricultura i la propietat agrària de Vilaverd en el segon quart del segle XVIII", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 3 (1981), p. 279-309; Josep M. PORTA I BALANYÀ, "Vimbodí en el 1739: Economia i societat segons la documentació del Reial Cadastre", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 4 (1982), p. 203-232.; Valentí GUAL I VILA, "Primeres notícies cadastrals de Rocafort de Queralt", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 8 (1987), p. 143-167, Josep M. GRAU I PUJOL - Roser PUIG I TÀRRECH, "L'economia de Vallclara a inicis del segle XVIII segons les fonts fiscals", *Aplec de Treballs* (Montblanc), 9 (1989), p. 179-203.

⁷ Vegeu el nostre estudi sobre Cabra del Camp, *Població, societat i economia a la vila de Cabra del Camp al segle XVIII*. Valls: 1997.

No extrapolarem dades entre una i altra zona, ja que mentre que hi ha força treballs sobre la Conca estricta, de la Baixa Segarra hi ha poca informació. A més, els termes municipals eren molt diferents, en dimensions i en població.

Repassant els tres documents retenim les dades següents:

	<i>Total</i>	<i>Sembrat</i>	<i>%</i>	<i>Vinya</i>	<i>%</i>	<i>Erm</i>	<i>%</i>	<i>Noguers</i>
<i>1716 Respostes</i>	265,12 j.	119 j.	44,91	6 j.	2,26	140 j.	52,83	17
<i>1716 Recanació</i>	294,62 j.	130,5 j.	44,31	5 j.	1,70	159 j.	53,99	16
<i>1740 Cadastrre</i>	273,5 j.	123,5 j.	45,16	10 j.	3,66	140 j.	51,19	–

Com podem observar, les xifres són diferents en els tres documents, encara que els percentatges són molt similars. En les respostes de l'any 1716, la segona, s'esmenta que el terme té 275 jornals, i tot seguit es donen els jornals que ocupa cada conreu; doncs bé, fent la suma hi ha una diferència de deu jornals,⁸ que segurament es tracta d'un error d' anotació.

Sobta la diferència de jornals que hi ha en els dos documents de l'any 1716, les respostes i la recanació, i això que tots dos estan fets en el mateix mes, juny de 1716. La causa és difícil d'explicar, potser el comissari es va adonar que li ocultaven terres, perquè l'any 1740 el nombre de jornals declarats és similar al donat en les respostes. Tot i així, la diferència és poca, al voltant del deu per cent, 29 jornals.

En les respostes (1716) el conreu dominant al terme és la sembradura repartida de la manera següent: 16,5 jornals de la primera qualitat, 51,5 de la segona i 51 de la tercera. Aquest conreu ocupa el 95,2% de la terra conreada. La vinya té una presència ben minsa: 3,5 jornals de la primera qualitat i 2,5 de la segona, el 4,8% de la terra treballada. Els noguers resten inclosos en les declaracions de cada peça de terra. L'erm ocupa més del 50% de l'extensió declarada del terme. Cal esmentar els tres propietaris que declaren conrear safrà, encara que n'obtenen poca quantitat.

En el llibre de recanació cadastral (1716) no hi ha gaires canvis en les extensions de conreus ocupades per cada cultiu. La sembradura apareix repartida entre 17,5 jornals de la primera qualitat, 52,5 de la segona i 60,5 de la tercera. L'augment es dona en la quantitat de jornals declarats en la tercera categoria. La vinya perd un jornal en relació amb la quantitat donada en les respostes, resta amb

⁸ Els 0,12 jornals és la pórcia i mitja d'horta.

5 jornals: 2,5 per cada qualitat, primera i segona. De noguers en localitzem un de menys. També augmenta el nombre de jornals declarats d'erm, 19 de més; en total, 159. Els percentatges són gairebé idèntics que els assolits en les respostes.

En el cadastre de 1740 trobem uns petits canvis, una lleugera disminució de la sembradura i de l'erm i un augment de la vinya, però en un nombre petit de jornals. Els noguers i l'horta desapareixen de la declaració fiscal. La sembradura aplega 123,5 jornals repartits així: 7 jornals de la primera qualitat, 49,5 de la segona i 67 de la tercera, disminució dels jornals de la primera categoria que van a la tercera, que en guanya set. La sembradura ocupa el 92,5 % de la terra conreada. La vinya, encara que dobla els jornals, repartits entre 9,5 de segona i mig de tercera, només ocupa el 7,5%. L'erm continua ocupant més de la meitat del terme.

Per la recanació coneixem el nombre total dels declarants, 33, repartits de la manera següent:⁹ 3 de Figuerola, 8 de Guialmons, 17 de Santa Coloma de Queralt i 1 d'Òdena, Sant Gallart, les Piles, Rauric i la Guardiola.

En el cadastre de 1724 els declarants¹⁰ són 38, repartits entre: 4 de Figuerola, 9 de Guialmons, 16 de Santa Coloma de Queralt i 9 de Sant Gallard.

L'any 1740 declaren 29 propietaris:¹¹ 3 de Figuerola, 8 de Guialmons, 15 de Santa Coloma i 1 d'Òdena, l'obtentor de la carlania i "don" Francesc Bries.

⁹ Eren: Figuerola (Pau Bas, Macià Corbella i Joan Torner), Guialmons (Josep Abelló, Pau Castells, Pau Gassol, Ramon Gassol, Joan Masgoret, Joan Prunera, Josep Santacana i Magí Vallbona), Santa Coloma de Queralt (Magí Almenara, Josep Blavi, Mateu Brufau, Domingo Castells, Josep Castells, Francesc Domingo, Francesc Esteve, Joan Janzeres, Josep Jornet, Francesc Lacomba, Josep Lloreta, Francesc Macià, Francesc Mas, Jaume Porta, Pere Joan Querol, Josep Sanou i reverend Josep Vilanova), Òdena (Joan Aguilera), Sant Gallard (Maria Prunera), les Piles (Jeroni Requesens), Rauric (Josep Figueres) i la Guàrdia Lada (Maria Cabesa)

¹⁰ Eren: de Figuerola (Macià Corbella, Joan Morató, Francesc Corbella i Pau Morató), de Guialmons (Josep Abelló, Pau Castells, Magí Gassol, Ramon Gassol, Josep Gilera, Josep Masgoret, Joan Prunera, Josep Santacana i Magí Vallbona), de Sant Gallard (Pau Bas, Domingo Castells, Ramon Mas, Pau Morató, Josep Prunera, Geroni Requesens, Joan Sauseres, Josep Tomàs i el receptor de la carlania) i de Santa Coloma (Magí Almenara, Josep Blavia, Magí Borràs, Magí Brufau, Josep Castells, Francesc Domingo, Francesc Esteve, Esteve Gassó, Francesc Lacomba, Josep Lloreda, Agustí Mas, Josep Mauré Santacana, Ramon Porta, Josep Roca, Francesc Sanahuja i Coloma Soler, vídua).

¹¹ Eren: de Figuerola (Josep Parellada, masover de casa Cardona; el masover de casa Torner i per la casa derruïda de Joan Prunera), de Guialmons (Josep Abelló, Pau Castells, Magí Gassol, Ramon Gassol, Josep Masgoret, la vídua Prunera, Josep Santacana i Raimunda Vallbona), de Santa Coloma de Queralt (Magí Almenara, Joan Bartrolí, Vicenç Bas, Josep Blavia, Magí Borràs, Magí Brufau, Josep Castells, Josep Corbella, Francesc Domingo, Francesc Esteve, Esteve Gassó, Francesc Lacomba, Ramon Porta, Josep Roca, Josep Santacana), i d'Òdena (Josep Aguilera).

La toponímia

Les dades sobre topònims del terme les hem extretes de la recanació¹² realitzada l'any 1716. La major part de les partides tenien una extensió molt reduïda i encara dins d'aquestes moltes peces de terra tenien la seva pròpia de nominació. La partida més gran era el Codony.

- Ballaró: “Pesa de terra dita Ballaró”.
- Camp de Casa, el: “una pesa de terra dita lo Camp de casa”.
- Camp de Tarragona, el camí reial del: “a ponent ab lo camí real del Camp de Tarragona”.
- Caseta, la: “Altra pesa de terra a la partida de Sant Gallart anomenada la Cazeta”.
- Codony, el: “Altra pesa de terra dita la Guixera la partida del Codony”.
- Codony, el camí del: “a mitgdia ab lo camí que va al Codony”, “a tremuntana ab lo camí de Figuerola al Codony”.
- Codony, els plans del: “Pesa de terra dita los plans del Codony”.
- Codony, serra del: “a tremuntana ab la cerra que puye al Codony”, “Altra pesa de terra dita la cerra del Codony”.
- Colomer, el: “Altra pesa de terra dita lo Colomer”.
- Colomerot, el: “Altra pesa de terra dita lo Colomerot”.
- Coma, la: “Altra pesa de terra la Coma”, “Altra pesa de terra dita la Coma a la partida de la Creu trencada”.
- Conesa a Santa Coloma, camí de: “a ponent ab lo camí que va de Conesa a Santa Coloma”.
- Corral, el tros del: “altra pesa de terra dita lo tros del corral”.
- Creu Trencada, la: “Altra pesa de terra dita lo colomer d.en Piulat a la partida de la creu trencada”.
- Cuques, el pla de: “Altra pesa de terra dita lo pla de Cuques”.
- Diumenges, els: “Altra pesa de terra dita los Diumenges”, “Altra pesa de terra dita lo Diumenge”.
- Església, l': “a ponent ab la iglésia”.
- Església, camí de l': “ab lo camí de la iglésia”; “a ponent ab lo camí que va de la isglésia a Santa Coloma”.

¹² “Catastro o inventari de las heretats que componen lo terme de Figuerola de Santas Creus, parròquia de la vila de Santa Coloma de Quer Alt, bisbat de Vich, vegueria de Cervera, y de las terras que componen quiscuina de las heretats, calitat de dita terra, jornals que conté quisacuna pesa de terra, fruits que prdueix y la fertilitat, lo que diste de la caza del amo y del poblé ab lo nom y cognom del amo qui reb los delmes. Fet en lo mes de juny del any mil set cents y setse, en presencia del reverent Jacinto Roca, prevere, vicari de dit lloch de Figuerola per la reverent comunitat de preveres de la iglesia parroquial de Santa Coloma, rector de dit lloch de Figuerola y és com ce ceguen.”

- Església, el camp de l': "Una pesa de terra dita lo camp de la isglésia".
- Era Vella, l': "Una pesa de terra dita la era vella".
- Font, la: "altra pesa de terra dita la font".
- Fontanals, els: "Pesa de terra dita los Fontanals".
- Forca, el mas de la: "Altra pessa de terra dita lo mas de la Forca".
- Guialmons, camí de: "ab lo camí que va de Figuerola a Guialmons".
- Guialmons a Sant Gallard, camí de: "a mitgdia ab lo camí que va de Guialmons a Sant Gallart".
- Guialmons a Santa Coloma, camí de: "a ponent ab lo camí de Guialmons a Santa Coloma".
- Guilleta, la: "Una pesa de terra dita la Guilleta".
- Guixera, la: "Altra pesa de terra dita la Guixera".
- Masia, el tros de la: "Pesa de terra dita lo tros de la masia".
- Millàs, tros: "altra pesa de terra dita lo tros de Millàs".
- Obac, l': "Altra pesa de terra dia lo Obach a la partida del Codony".

*Església romànica
de Sant Salvador
de Figuerola
(s. XII). Foto:
Josep Salvany
(1923). Arxiu
ACBS. 0115.*

- Parada, la: “Altra pesa de terra dita la Parada”, “Altra pesa de terra dita les parades”.
- Piulat, el colomer d'en: “Altra pesa de terra dita lo colomer d.en Piulat”.
- Plaça, la: “a tremuntana ab la plasa de dit lloch”.
- Planot, el: “Altra pesa de terra dita lo Planot”.
- Pontils, camí reial a: “per mitg de dita pesa de terra pase lo camí real lloch de Pontils”.
- Prat, el: “Altra pesa de terra dita lo Prat”.
- Rasa, el pas de la: “Altra pesa de terra dita lo pas de la rasa”.
- Rauric, camí de: “a mitgdia ab lo camí de Rourich”.
- Sant Gallard, partida de: “altra pesa de terra dita lo tros de Millàs a la partida de Sant Gallart”.
- Sant Gallard, camí de: “a tremuntana ab lo camí que va a Sant Gallart”.
- Santa Coloma, camí de: “a llevant ab lo camí que va a Santa Coloma”.
- Síquia, la: “Altra pesa de terra dita la síquia”.
- Solanets, els: “altra pesa de terra dita los solanets”.
- Sorts, les: “Altra pesa dita les Sorts”.
- Torrovera: “altra pesa de terra dita lo tros del corral a la partida de Torrovera”, “Altra pesa de terra de viña anomenada la viña de Torrovera”, “Altra pesa de terra dita Torrovera”.
- Trosset, el: “Altra pesa de terra dita lo trosset”.

Les rendes

Les dades que retenim corresponen a l'any 1716. Només un dels habitants del terme, Macià Corbella, percebia rendes. En concret, dues pensions de censals: una de trenta-cinc sous sobre Francesc Bofarull, de Savallà del Comtat, i l'altra, de trenta-quatre sous sobre Joan Torner, de Figuerola, encara que no residia al terme.

També el comú pagava dues pensions de censals. La més elevada, de nou lliures anuals, la satisfèia a la comunitat de preveres de Santa Coloma de Queralt, i la segona, de deu sous, al convent de la Mare de Déu de la Mercè de Montblanc.

Apèndix

Respuestas hechas ante mi Cristóval Nuix y Compte,¹³ comissario abajo escrito, presente el reverendo Jacinto Roca, presbítero, vicario por la reverenda comunidad de presbíteros de la villa de Santa Coloma de Queralt del lugar de

¹³ En la documentació de Figuerola només s'hi troben les respostes. Les preguntes les hem extretes del llibre de Joaquim NADAL FARRERAS, *La Introducción del Catastro en Gerona. Contribución al estudio del régimen fiscal de Cataluña en tiempos de Felipe V*. Barcelona: 1971, p. 128-131.

Figuerola, parroquia de dicha villa de Santa Coloma, obispado de Vique, veguería de Cervera, por Matías Corbella de edad de quarenÿta y ocho años y Pablo Bas de edad de trenÿta y seis años, labradores de dicho lugar de Figuerola, deputados por dicho lugar, en satisfacción de las preguntas a que deven satisfacer, punto por punto, el común ÿ particulares de dicho lugar, en fuerça del juramento que an prestado en mi mano ÿ poder en quatro de junio del presente año de mil siete cientos ÿ dies y seis años.

1. Qué territorio ocupa, los linderos, o confrontaciones de su término con la especificación de la latitud, extensión y circunferencia en oras y leguas.

Que el territorio de dicho lugar tiene media ora de largo y un quarto de ancho. Siendo lo ancho a la parte de medio día y tremuntana y lo largo de levante a poniente. Teniendo a la parte de levante el término de San Gallart, a medio día los términos de los lugares de Pontils y Guialmons, a poniente el término de la villa de Santa Coloma y a tremuntana con dicho término de Santa Coloma. Y tiene de circunferencia una ora y un cuarto, poco más de tres quartos de levante a poniente y poco más de un quarto de medio día a tremuntana.

2. Qué calidad de tierras se hallan en dicho término con explicación de lo que producen en fruto.

Que se compone dicho término parte de tierra de sembradura de la qual ay una pequeña porción de regadío que es de huertos, parte de viña y parte de tierra jerma, parte de nogales, que produce trigo, ordio, avena, espelta, vino, nueces y asafrán que si bien se cojen legumbres es tan poca cantidad que no llegan a peso ni medida.

3. Qué número de jornales, mujadas o otra especie de medida de tierra se hallan en dicho término distinguiéndose individualmente la calidad de ellas, su bondad y su fertilidad: por ejemplo de mediana bondad doscientas mujadas de tierra, doscientas de tierra campa de sembradura de buena calidad, ciento de viña, doscientas de bosque, etc.

Que dentro de los límites de dicho término ay doscientos setenta y cinco jornales porca y media de tierra. Que la porca es la dosena parte de jornal y cada jornal es sesenta pasos de largo y siento y veynte de ancho, y en cada jornal dos quarteras de sembradura. Es a saber, porca y media de huerto de regadío, dies y seis jornales y medio de primera calidad de sembradura, sinquenta uno y medio de segunda calidad, sinquenta y uno de tercera calidad, tres jornales y medio de viña de primera calidad, dos jornales y medio de viña de segunda calidad y siento y quarenÿta jornales de tierra jerma y dies y siete nogales en diferentes partes de tierra.

4. Qué cantidad de frutos unos años con otros se saca con una ordinaria cultura de cada mujada o jornal en cada especie de tierra es a saber: campa de sembradura, en regadío, tierra de planta, de fruta y verduras, tierra de viña, tierra de pasto y tierra de bosques.

Que la tierra campa de sembradura, unos años con otros, produce el año dos sientas quarteras de trigo y dos sientas y sinquenta entre ordío, espelta y avena a proporción, según lo que más o menos se siembra de cada especie de granos, dies y seis libras de asafrán, dies cargas de vino y poco más de dos quarteras y media de nueces y un poco de verduras.

5. Qué fruto y qué cantidad según se ha enseñado la experiencia resulta por cada mujada según las especies y distinción de tierras que huviese en el término.

En dicho término la tierra de huerto a regadio da dose cargas de verduras por jornal y si se arrendase se çacaria dose libras el año por jornal de arrendamiento. Las tierras de sembradura de primera calidad dan de fruto quatro quarteras por una y cada jornal ocho quarteras de trigo, dose de ordío, dose de avena, dose de espelta, quando se siembra, y medio jornal de sembradura dies libras de asafrán. Las tierras de segunda calidad dan de fruto tres quarteras, es a saber, seis quarteras de trigo por jornal, ocho de espelta y avena. Quando se siembra la tierra de tercera calidad tres quarteras por una y cada jornal seis quarteras de espelta. Las quales tierras se siembran un año sin otro y en esa suposición sólo debe contar la mitad de lo referido en cada año. La tierra de viña de primera calidad da de fruto el año por jornal dos cargas de vino y las de segunda calidad una carga. Y los nogales unos con otros dos cortanes de nueces por nogal el año.

6. Qué producto anual da al dueño de una mujada de tierra de bosque de arboleda grande o de matorrales computando los años de corte con los que no se corta.

Que el jornal de tierra yerma da de producto al dueño cada año ocho dineros catalanes.

7. Qué valor tienen ordinariamente un año con otro los frutos resultantes de las tierras del término en cada calidad de ellos.

Cada quartera de trigo vale dies y ocho reales cathalanes, la de ordío ocho, la de avena seis, la de espelta sinco, la carga de vino dies rreales, la carga de verdura sincho reales, la libra de açafrán dies rreales, la quartera de nueces dies sueldos cathalanes.

8. Qué calidad de derechos reales se hallan impuestos sobre las tierras de dicho término es a saber diezmo, primicia, onzeno, o veinteno y otros semejantes.

Tiene diesmo que le paga al monasterio de Santas Cruces, señor de dicho lugar y término de Figuerola, y se paga de granos, vino y asafrán, es a saber, de los granos y vino de dies una y del açafrán de dies y seis una. Del qual diesmo se asen quatro partes, dos para dicho monasterio, una para los herederos de don Magín Ninot de Santa Coloma, carlano de dicho lugar de Figuerola, y la otra por la dicha reverenda comunidad de Santa Coloma por la primicia.

9. A qué cantidad de quarteras o medida suelen montar los dichos derechos reales o ha que precio unos años con otros suele arrendarse.

Que los diesmos del lugar de Figuerola comúnmente unos años con otros montan a quarenyta y sinco quarteras de grano, a saber es: venyte de trigo y las venyte y sinco de ordío, avena y espelta, augmentando y disminuyendo algunos años la espesie de grano, según lo que más o menos se siembra de cada espesie. De vino una cárrega, de asafrán una libra y que la parte de dicho monasterio se acostumbra a arrendar junto con los censos percibe dicho término en setenta libras por año.

10. Qué número de casas ay en dicho término habitadas, nuevas, viejas, quales inhabitadas y quantas arruinadas.

Ay quatro casas, dos abitadas viejas y dos derruidas.

11. Qué arbitrios y entradas tiene dicho... y qué utilidad le resulta anualmente.

No tiene arbitrio, ni entrada alguna.

12. Qué cargos de justicia tiene dicho... y término y a favor de quien.

Responde todos los años a la comunidad de presbíteros de la villa de Santa Coloma un censal pensión nueve libras y al convento de la Merced otro de dies sueldos de pensión al año.

13. Quántos molinos y de qué género o fábrica.

No los tiene

14. Quántas tavernas.

Tampoco.

15. Quántos mesones

No tiene

16. Quántos estanques

Ninguno.

17. Quántos puentes.

Ninguno

18. Quántas barcas sobre río.

No las ay

19. Quántos mercados.

Ninguno

20. Quántas ferias.

Tampoco.

21. Quántos hospitales y de qué calidad cada uno.

Ninguno

22. Qué minas se hallan en dicho término, la calidad de cada una y de su fábrica, qué produce cada una a beneficio de su dueño anualmente.

Ninguna.

23. Qué salinas se hallan en dicho término, de que calidad y fábrica, qué útil resulta de cada una de ellas anualmente a favor del dueño.

Ninguna.

24. Qué fábricas de hierro u otro metal ay en dicho término, qué producen anualmente a beneficio de sus dueños.

Ninguna

25. Qué número de vezinos se hallan en dicho [...] y términos con explicación de las familias que componen y cada familia de qué número de personas y de qué estado, sexo, edad y la cabeça de cada una (es a saber) tiene dicho [...] duscientas familias. Antonio Romaguera cabeça de una que se compone de tantas mugeres, tantos hijos de tal edad, tantas hijas, tantas niños y tantas criados o criadas tiene en todo éste [...] nuevecientas personas de comunión de las quales ay ciento y noventa y cinco hombres casados, treinta de viudos, entre los quales ay quarenta viejos, ochenta y seis viudas, doscientos *fadrines*, doscientas treinta y nueve doncellas, ciento y cinco muchachos, ciento y cinquenta muchachos y muchachas que no llegan a doze años.

Tiene dicho lugar dos familias: Matías Corbella de hedad de quarenyta y ocho años, cabeça de una que se compone de María, su mujer, de Margarita Corbella, su madre, Francisco Corbella, ijo de dicho Matías, de edad de veynte y ocho años, Cerafina, mujer de dicho Francisco, Izidro Corbella, de edad de catorze años, Matías Corbella, de hedad de dose años, Juan Corbella, Pablo Corbella, ijos de dicho Matías, Izabel Corbella, Teresa Corbella, Magina Corbella, ijas de dicho Matías, Patronilla Piqué, entenada de dicho Matías, Maria Rosa Corbella, ija de dicho Francisco. Pablo Bas de hedad de trenyta y seis años, cabeça de otra, Coloma, su mujer, Vinsensio Bas de hedad de trese años, ijo, María Bas, Rosa Bas, ijas de dicho Pablo. Tiene en todo dies y nueve personas, dies de comunión de las que ay tres ombres casados, una viuda, tres mujeres casadas, tres *fadrines*, una doncella, dos mochachos, seis mochachas que no llegan a dose años.

26. Qué ocupación en artes liberales o mecánicas, comercio, industria, cuántos pobres de solennidad, jornaleros, percadores, marineros, arrieros, sastres, etc. Por exemplo, un médico, dos cirujanos, un boticario, un albañil, un carnizero, un herrero, un pelayre, un texedor, un cerragero, quatro alpargateros o sogueros, un sombrerero, tres carreteros y otros de qualquier arte o oficio mecánico y lo que uno de cada oficio suele ganar cada día.

Ai un bracero que dos meses al año gana un sueldo el día.

27. Quántos labradores de cada *tall* y quanto se supone importa de gasto cada mujada por su labrança y cultivo y con qué regla se hazen los talls entre los labradores.

Ai dos labradores, uno de cada *tall*, que el uno siembra quarenyta quarteras el año y el otro catorse, que cada jornal inporta por su labransa y cultivo seis libras

cathalanas y el trabajo del açafrán en cultivar la tierra en donde se coje una libra de açafrán inporta ocho sueldos cathalanes y que los *talls* se asen según el valor de las propiedades.

28. Qué número de cavallos, yeguas, potros, mulas, machos, bueyes, vacas, con distinción de los que están destinados para la labrança, terneras, carneros, obejas, corderos, cabras, machos, o *crestats*, cochinos, puercas de cría, cochinitos de leche o porsells, jumentos, borricas, pollinos.

Tres vacas, un *vadel* para la labransa, un jumento, dos cochinitos para el abasto de la casa, dies y ocho cabras, dies y ocho cabritos y ocho arnas de abeyas.

29. Qué número de embarcaciones y de qué parte como así mismo cuántos laúdes, esquifes de pescar.

Ninguno.

30. Cuántos conventos de frayles o monjas, de qué orden, y de cuánto número de religiosos o religiosas.

Ninguno.

31. Cuántos clérigos.

Ninguno.

32. Cuántos individuos tienen y perciben censales o censos, con explicación de la cantidad que todos juntos perciben, por ejemplo: diez censalistas que juntos perciben mil libras en diferentes lugares y de distintas personas del Principado excluyendo las personas eclesiásticas que gozaren de semejantes pensiones y residen en dicho... y término.

Uno que reside tres libras nueve sueldos en dicho lugar de Figuerola y en el lugar de Çavellá.

Jo Maciá Corbella afirmo con juramento la verdad de lo contenido en el presente papel y lo firmo de mi mano.

Por dicho Pablo Bas, diputado por el común del lugar de Figarola, junto con dicho Mathías Corbella, para rresponder a las preguntas contenidas en el presente papel por desir no saber de escribir y en su presencia y de su voluntad firmo jo Hiacinto Roca, presbítero, vicario de Figarola, ser verdad lo contenido en las presentes rrespuestas y lo an jurado en mano y poder de Christófol Nuix y Compte, comissario, en quatro de junio de 1716.

Christoval Nuix y Compte, comisario.

Dades de l'estudi

Rebuda, març 2007; acceptació, abril 2007; supervisió, Roser Puig Tàrrech.